

спрямування до професійної діяльності в умовах ринкової економіки. URL: <https://int-konf.org/ru/2014/sotsium-nauka-kultura-28-30-01-2014-r/694-trotsenko-r-v-suchasna-pidgotovka-majbutnikh-fakhivtsiv-ekonomichnogo-spryamuvannya-do-profesijnoi-diyalnosti-v-umovakh-rinkovoji-ekonomiki> (дата звернення 22.09.2019р.)

5. Шахматова Т.В. Актуальність проблеми професійної підготовки фахівців економічного профілю. *Педагогічні науки : зб. наук. пр.* Херсон. держ. ун-т., 2009. Вип. 54. С. 389-393.

БЕКЕША К.С.,
МАРЦЕНЮК М.О.,
Мукачівський державний університет, Україна

ЖИТТЄВИЙ СЦЕНАРІЙ ОСОБИСТОСТІ В ТРАСАКТНОМУ АНАЛІЗІ ЕРІКА БЕРНА

Трансактний аналіз (ТА) – це теорія людської особистості, соціальної взаємодії та система психотерапії, заснована Еріком Берном. Словосполучення «трансактний аналіз» дослівно означає «аналіз взаємодій». У ній закладені дві психологічні ідеї: а) мультиплікативна (багаторівнева) природа спілкування; б) розділення процесу спілкування на елементарні складові і аналіз цих елементів взаємодії.

Згідно з цим напрямом в психології, певні стани еґо несуть відповідальність за поведінку індивідуума. Ці стани, або самозвеличання, визначають способи, які використовує людина у своїх трансакціях – базових одиницях соціальної взаємодії. Кожна людина поводиться відносно інших або як *Дитина* (нетерпляча і інфантильна емоційна істота, уражена спілкуванням), або як *Батько* (диспозиція і віра, яка засвоюється шляхом сприйняття установок від батьків), або як *Дорослий*, такий, що має самостійність суджень (зріле і раціон. еґо) [1].

Особливої уваги заслуговує поняття «Життєвий сценарій». Це життєвий план, що нагадує спектакль, котрий особистість змушена грати. Батьківські сценарії можуть бути: конструктивними, деструктивними і непродуктивними. «Психологічна позиція або основна життєва установка» – сукупність основних, базових уявлень про себе, значимих інших у навколишньому світі, що дають підстави для головних рішень і поведінки людини.

Аналіз життєвого сценарію включає виявлення планів і установок, створених ще в ранньому дитинстві під батьківським впливом і спрямованих на найбільш важливі аспекти життя. Сценарій по Е.Берну — це психологічний імпульс, який з великою силою штовхає людину вперед, примушуючи діяти певним чином, і дуже часто незалежно від його бажання або вільного вибору. Він полягає у виникненні міфів з повідомлень, отриманих відносно власного самозвеличання і світу навкруги, і входять в основні категорії «переможця», «успіху», «переможеного», які є толерантними, але незадовільними, »втраченого«, яке представляє проблеми різного рівня [2].

Виділяють такі ключові позиції в «Життєвому сценарії»:

- «Я благополучний – ти благополучний»;

- «Я неблагополучний – ти неблагополучний»;
- «Я неблагополучний – ти благополучний»;
- «Я благополучний – ти неблагополучний».

Так, позиція «Я благополучний – ти благополучний» – це позиція повного достатку і прийняття інших. Людина знаходить себе і своє оточення благополучним. Це позиція щасливої, здорової особистості. Така людина підтримує добрі відносини з навколишніми, прийнята іншими людьми, чуйна, викликає довіру, довіряє іншим і впевнена у собі.

Позиція «Я не благополучний – ти неблагополучний». Це позиція безнадійного розпачу, коли життя сприймається марним і повним розчарувань.

«Я не благополучний – ти благополучний». Людина з негативним образом власного «Я» обтяжена подіями, що відбуваються, і приймає на себе провину за них. Вона недостатньо впевнена в собі, не претендує на успіх. Людина з такою позицією вважає, що її життя варте небагато, на відміну від життя інших, благополучних людей.

«Я благополучний – ти неблагополучний». Це установка гордовитої переваги. Ця фіксована емоційна установка може сформуватися як у ранньому дитинстві, так і в більш зрілому віці.

Трансактний аналіз містить:

- структурний аналіз – аналіз структури особистості;
- аналіз трансакцій – вербальних і невербальних взаємодій між людьми;
- аналіз психологічних ігор, схованих трансакцій, що приводять до бажаного наслідку – виграшу;
- аналіз сценарію (скрипт-аналіз) індивідуального життєвого сценарію, котрому мимоволі підкорюється людина.

Головною метою корекції є допомога особистості в усвідомленні своїх ігор, життєвого сценарію, «его-станів» і при необхідності прийняття нових рішень, котрі відносяться до поведінки й побудови життя. А також досягнення особистістю незалежності й автономії, звільнення від примусу, включеність у дійсні, вільні від ігор взаємодії, котрі потребують у відвертості та близькості. Основна задача психолога – забезпечити необхідний інсайт. А звідси вимога до його позиції: партнерство, прийняття особистості, поєднання позиції вчителя й експерта [2].

Список використаних джерел

1. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Психология человеческих взаимоотношений; Люди, которые играют в игры. Психология человеческой судьбы /Э.Берн. – М.: Прогресс, 1988. – 400 с.
2. Осипова А.А. Общая психокоррекция /А.А.Осипова. – М.: ТЦ «Сфера», 2000. – 512 с.
3. Роменець В.А., Маноха И.П. История психологии XX века. – Киев, Лыбидь, 2003.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>